

Mic îndreptar de lectură

Această carte nu ar fi trebuit niciodată scrisă, cel puțin pentru a nu prelungi suferințele personajelor ei și după moartea celor care le-au inspirat; pe de altă parte însă, a o lăsa nescrisă echivalează cu o mărturie falsă, prin omisiune. Dacă totuși s-a întâmplat – adesea în ciuda unei împotriviri lăuntrice –, se cuvine să precizez că citirea ei nu e cu puțință fără o minimă „tehnică a securității”, prima și (poate) singura regulă fiind chiar aceasta: nici un personaj/fapt nu este autobiografic, nu există însă personaj/fapt care să nu-și aibă corespondentul în viața autorului – direct sau prin ricoșeu. În acest sens, din cele câteva piste de lectură, se poate merge pe cea cronologică, și atunci cititorul ar trebui să înceapă cu cap. 8 și să încheie cu cap. 4. Cum însă romanul s-a construit pe osatura *Decalogului*, nici numărătoarea obișnuită (de la cap. 1 la cap. 10) nu-i de ignorat; la fel nici ordinea descrescătoare, din perspectiva *Decameronului*. Alte două „figuri” – șotronul (cap. 1 – cap. 5; cap. 9 – cap. 2; cap. 3 – cap. 6; cap. 7 – cap. 8; cap. 10 – cap. 4) și roata dracului (ordinea capitolelor este aleatorie) – sunt mai aproape de structura internă a scriiturii, una labirintică & caleidoscopică prin excelență. Dar la fel de bine se poate citi fiecare capitol drept o rescriere a celui/celor precedent(e), într-atît de asemănător unui palimpsest este textul de față. Tren funerar pe dinăuntru, cu 10 vagoane de dormit somnul de veci, *montagnes russes* ca structură de rezistență în exterior, **Țesut viu**. **10 x 10** poate fi citit, în ultimă instanță, și ca un simplu roman de gară: „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!” – „Stația Astapovo!”

Săptămîna Luminată, aprilie 2011

Авиа Мария

Tonul: „*A l'autre bout de la ligne
j'entends ma propre peur*”

Bei Dao, *Accents du terroir*

Funcționara de la Poșta Centrală i-a întors formularul abia aruncându-și ochii pe textul telegramei: „Nu înțeleg ce scrie aici! În ce limbă-i?...” „Latină”, roși tînărul, „...și se citește: *Ave, Maria, gratia plena*”. „Scrie-o rusește! Următorul...” Și astfel, din pasa fetei de la ghișeu, nu fără contribuția telegrafistei care-a pus, și ea, mîna, poștărița unui sat din sudul Moldovei se porni să-i înmîneze destinatarei – o studentă de la Litere, venită-n vacanța de vară acasă la părinți – cea mai neobișnuită telegramă din cîte i-a fost dat să ducă vreodată în cei *n*'șpe ani de slujbă la stat: „Авиа Мария граница плена”. Nici organele competente (citește: KGB-ul) nu-și aminteau să fi interceptat un text atît de la suprafață – în apropierea satului, la doar cîțiva kilometri, se afla un aerodrom militar; însăși granița cu Țara-Vecină-și-Prietenă trecea la o azvîrlitură de băț – și care scăpa totuși decriptării: de bună seamă, ce voia să zică acest „плена”; pe cine urma să ia ostatic perechea de îndrăgostiți ca să revendice un avion pentru a părăsi spațiul aerian al URSS? Deloc neglijabil, faptul că tatăl băiatului fusese ofițer în trupele aeropurtate, chiar dacă pe linie politică, doar complica ecuația: de unde toate cuvintele păreau cunoscute, de unul singur puteau fi siguri că i-au aflat înțelesul deplin – pe față o chema Maria. *Musica*, așa i se spunea în familie; „*de la Moussique avant toute chose*”, o întîmpina el la

„Jus vitae necisque”

Tonul: „...Românul, cînd se necăjește rău, ori pe un lucru neînsuflețit, ori pe o ființă vie, absolut indiferent de categorie și specie, raportează ori, mai exact, trimite acel lucru sau acea ființă la originea lui naturală. Nu știu dacă cetitorul a luat seama de profunzimea filosofică cuprinsă în acea formulă...”

Paul Zarifopol, *Registrul Ideilor Gingașe*

::: zarurile date de-a dura se desfac din încheieturi, expunînd fiecare o singură față în pătrățele, cu punctuația risipită – *grains de beauté* – pe pielea întinsă să plesnească a unei fraze ourobor(ț)oașe, în total 21 de puncte, ca la jocul de cărți. A scrie înseamnă a da cu zarul, după ce tot tu l-ai trucat în fel și chip – nu neapărat *nompers*, *plommez* sau *longnez*¹ –, cu mîna sigură de dresor de alunițe, răsucind pe toate fețele ideea de hazard (sau: rău sucind pe toate fetele iudee de khazar), încît să se potrivească faptele cu cuvintele, sunetele cu literele, intonația cu punctuația. Șase pi-șase un șase. A face dragoste, așijderi: două epiderme-n rostogolire, oferindu-și una alteia *braille*-ul punctelor erogene – numărate, ale lui; împrăștiate pretutindeni, ale ei –, pentru a se duce fiecare în legea cui îl are, desperecheate; rar de tot cînd reușesc o dublă. Una și una, potrivirile.

¹ *Nompers* – zaruri cu o fațetă reproducă de două ori; *plommez* – zaruri cu o fațetă mai grea decît celelalte prin adăugarea plumbului; *longnez* – zaruri cu o fațetă magnetizată.

N-au încotro, trebuie să meargă în Țara-Vecină-și-Prietenă pentru a se iubi în voie. „Parcă aş fugi de-acasă, pufnește fata, și încă – nota gravă conferă, aidoma unui fir de metal, autenticitate celor spuse – cu un bărbat străin.” Peronul gării, aproape pustiu, luându-se pe tălpi din cauza gumelor de mestecat scuipate-n stînga și-n dreapta; răcoarea matinală strecurîndu-li-se după guler; în sfîrșit, puținii pasageri – și ei de strînsură, de vreme ce pot fi numărați pe degetele unei mîini – luînd loc într-un maxi-taxi deșelat; călătoria se anunță de plăcere, de n-ar fi atîtea genți cu mîncare pe-o lună, baloturi cu marfă și cîte și mai cîte, bunuri așteptate de cealaltă parte a frontierei. „Nu puteți trece niște cartușe de țigări? îi chestionează o femeie între două vîrste, dar, privindu-i îndeaproape, se lasă păgubașă. Ce griji aveți voi, ha?! Hulubașilor...” Trei polițiști în uniforme negre plimbă un cîine-lup fără botniță; „unul dintre ei știe să citească, altul să scrie, ultimul se simte bine într-o companie atît de selectă”, rîde cineva. „Și cîinele?” „Bagă de seamă, e cățea...” „Molda, κ νορε!”², răsună comanda unui om al ordinii, și statalitatea patruperdă se grăbește să se execute. Într-un tîrziu, controlorul dă semnalul de plecare; nimeni însă nu mișcă. Cine nu cunoaște cele patru viteze ale automobilului moldav: înșet, înșetișor, pe loc și deloc?! Din fericire, pe ruta Ch-ău-Iași circulă un Mercedes; din nefericire, condus de un șofer basarabean. Punctualitatea nu este punctul forte al băștinașilor, în cel mai bun caz vor demara *pe la* 8. Iată-l și pe vînzătorul de ziare; abia după ce face turul mașinilor, pot pleca. „Bun de tipar”, cum ar fi. O ultimă trecere în revistă a pasagerilor – „Toți au pașapoarte?” – și, vaea! Vocile se sting în foșnetul ziarelor de vin(i)eri, bune și ele; într-adevăr, ce s-ar fi putut întîmpla peste noapte?! Peronul rămîne în urmă, peisajele dau năvală de-o parte și de-alta a

² (rusă) Molda, la picior!

rație – la ce altceva să te mai uiți (ziarele nu dădeau decît pozele frunțașelor în producție, televiziunea purta odăjdii alb-negre de călugăriță peste un trup aprig de comisăreasă însărcinată cu propaganda, iar singurul sărut pe gură autorizat în public era cel al secretarului general al PCUS, Leonid Ilici Brejnev, și-acela cu conducătorii țărilor socialiste și cu membrii Comitetului Central)?! Toate acele trucuri cu oglinjoara prinsă în vârful sandalei cu degetele de la picior pentru a o strecura cît mai discret sub fustele colegelor de clasă; primele vise umede, erecțiile spontane în timpul orei de limba rusă (fără vreo legătură cu profa, o evreică menopauzată); întrecerile dintre elevii claselor superioare, cine-i mai iute de mîină, și glumele lor de după („labagiilor le crește-un fir de păr în palmă!”) la care se întîmpla să asiste, în WC-ul școlii; norocul chior al consăteanului său, ajuns, după balul de absolvire a școlii medii, într-un pat de vădană, tras cu pricepere peste un trup numai dorință în care, intrînd iar și iar, i-a venit la un moment dat, cum nu știa ce-i asta, i-a zis-o pe de-a dreptul: „a chișă”, și răspunsul înțelegător al femeii: „Chiș’te-n lelea!”; lenjeria intimă, de culoare roz/turcoaz, ca la fete, de care i se făcea rușine ori de cîte ori trebuia să se dezbrace în vestiarul supraaglomerat, pentru ora de cultură fizică; nu în ultimul rînd, exclamația lui Dorian, printr-a șaptea, la vederea chiloților negri ai colegei lui de bancă, al cărei sens ascuns avea să ajungă la el abia peste ani, după ce se obișnuie că-n zilele delicate nevastă-sa își punea un slip întunecat: „...n и Родика поменялись трусами!”⁹. N-avea nici păr la puță cînd s-a-ntîmplat, ce? n-ar putea spune. Nimănuie. Se jucau în nuc, el, frățiorul mai mic și verișoara lor, deja domnișoară. Trăsnea a iod, a „Gvozdika”¹⁰ și încă a ceva, indefinit, nu mai puțin insinuant însă. Detectă sursa misteriosului parfum, era chiar

⁹ (rusă) ...n și Rodica și-au schimbat înde ei chiloții!

¹⁰ Marcă de apă de colonie.

Decameron și Frumoasa fără corp

Tonul: „(...) Fiindcă
Dincolo de primul rînd de draperii erau
Alte draperii, iar dincolo de
Al doilea rînd era al treilea,
Dincolo de al treilea, al patrulea, și după
Nici unul nu se ivea lumina zilei și
Chipul iubitului așteptînd-o în ușă,
Ci numai
Roșu-și-negru și iarăși
Roșu-și-negru și iarăși
Roșu-și-negru.”

Alan Brownjohn, *Baladă în roșu și negru*

N-a putut închide un ochi pînă-n ziuă, ca și cum ar fi ingerat la cină carnea albă a unui animal nocturn, de vînat. Numărătoarea de oi, altădată încheindu-se înainte de a se ajunge la zodia Berbecului, prima în caruselul celor douăsprezece, continuă cu sacrificarea mielului pascal, zăbovi ceva mai îndelungat, cît s-o întorcă pe toate fețele, asupra reprezentării „stînd în picioare” a „un(ui) Miel (care) părea jungheat, și avea șapte coarne și șapte ochi” din Apocalipsa Sfintului Ioan, pentru a luneca, în cele din urmă, pe panta laică a clonului Dolly, pînă la funestele imagini TV ale febrei aftoase care tocmai făcea ravagii în Marea Britanie, oaia neagră a Comunității Europene, și amenința să treacă, în timpul cel mai apropiat, la Manche-ul, continentalii bîgînd-o, literalmente, pe mîneacă – acestea pe fundalul refrenului învățat pe dinafară în copilărie, odată cu primele litere de tipar *O, I, OI*:

AVERTISMENT

„Pur și simplu, această nevoie de perfecțiune constă în faptul că o carte se publică la un moment dat, dar lucrul la ea nu se sfârșește niciodată. Niciodată atît timp cît autorul trăiește.”

Mario Vargas Llosa, Orgia perpetuă. Flaubert și „Doamna Bovary”